

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ἰωάννου Γενναδίου 14 – 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 1875
Ἀριθ. Διεκπ. 809

Ἀθήνησι τῆ 2^α Μαΐου 2020

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3020

Πρός
Τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
Τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Εἰς τὰς Ἱδρας αὐτῶν

Θέμα: «*Ἀποφάσεις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 30^{ῆς} Ἀπριλίου 2020*»

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν Συνεδριὰν Αὐτῆς τῆς 30^{ῆς} μηνός Ἀπριλίου ἐ.ἔ., συνεζήτησεν ἐκτενῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς πανδημίας τοῦ κορωνοϊοῦ Covid-19 καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς συνεπειῶν, ὡς πρὸς τὴν τέλεσιν τῆς Θείας Λατρείας εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ τὰς Ἱερὰς Μονὰς τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔλαβε τὰς ὡς κάτωθι ἀποφάσεις.

Δοξάζει τό Ὄνομα τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι Χάριτι καὶ φιλανθρωπία Αὐτοῦ καὶ προστασίαις τῶν Ἁγίων Του, ἀπεσοβήθη εἰς τὴν Πατρίδα μας ἢ περαιτέρω ἐξάπλωσις τῆς νόσου.

Ἐκφράζει τὰς θερμὰς πατρικὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς Αὐτῆς πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἱατροὺς καὶ Νοσηλευτάς, τοὺς ἐπιστήμονας ὑγείας, τοὺς ἀρμοδίους κρατικούς Λειτουργοὺς καὶ πάντας τοὺς ἀγωνιζομένους μετὰ σθένους, φιλαλληλίας καὶ αὐταπαρνήσεως διὰ τὴν φροντίδα τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν οἰκείων αὐτῶν.

Δέεται ἐκτενῶς πρὸς τόν Κύριον διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ὑπὸ τῆς λοιμικῆς νόσου κοιμηθέντων ἀδελφῶν καὶ συλλυπεῖται θερμῶς τοὺς συγγενεῖς τῶν.

Συγχαίρει ἅπαντα τόν Ἑλληνικόν Λαόν, ὅστις ἐτήρησεν ἐξ ἀρχῆς τά ὑποδειχθέντα ὑπό τῶν εἰδικῶν μέτρα, ἐπιδεικνύων πνεῦμα ἀλληλεγγύης, φιλοτιμίας, συνεργασίας, αὐτοθυσίας καί ἀληθινῆς ἀγάπης, παραμένων κατ' οἶκον καί ὑπομένων καρτερικῶς τὰς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ ποικίλας δυσκολίας καί ἀνάγκας.

Ἀπευθύνεται ἰδιαίτερος πρὸς τόν Ὁρθόδοξον Ἱερόν Κληρὸν καί τόν εὐσεβῆ καί φιλόχριστον Ἑλληνικόν Λαόν, καθὼς καί πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀφανεῖς ἐθελοντὰς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς συνεργάτας, τοὺς ὁποίους εὐχαριστεῖ καί πατρικῶς εὐλογεῖ, διότι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι πολλάκις ἐξέφρασαν τὴν δυσαρέσκεια ἀυτῶν, ὡς πρὸς τὴν μὴ δυνατότητα συμμετοχῆς των εἰς τὰς Ἱεράς Ἀκολουθίας, ἰδίως τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, αἶροντες τοιοῦτοτρόπως «σταυρόν» δυσβάστακτον, παρέμειναν συντεταγμένοι μέ τὰς ἀποφάσεις τῆς Πολιτείας καί μέ τὰς δοθείσας, πατρικῶς καί ὑπευθύνως, ὁδηγίας τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Ὁ Ἱερός Κληρὸς καί ὁ πιστός Λαός δικαίως ἐκφράζουν τὴν ὀδύνην αὐτῶν, ἡ δὲ Ἱερά Σύνοδος ἐκφράζει τὴν πικρίαν καί τόν προβληματισμόν Αὐτῆς, διὰ τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἀντιμετωπίσθησαν πολλοὶ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί εἰς τὴν ἐξέχουσαν καί λίαν εὐαίσθητον διὰ τοὺς πιστοὺς περίοδον τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἂν καί ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ὑγειονομικῆς κρίσεως (28 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ.) ἅπαντες ἐτήρησαν τοὺς κανόνας ὑγιεινῆς καί παρέμειναν κατ' οἶκον, ὥστε νὰ μὴ θέσουν οὔτε τοὺς ἑαυτοὺς των οὔτε τοὺς συνανθρώπους των εἰς οἰονδήποτε κίνδυνον.

Αἱ ἀνωτέρω ἀποφάσεις τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐδέχθησαν πολεμικὴν τόσον ἐκ μέρους ὠρισμένων ἀδελφῶν χριστιανῶν, Κληρικῶν καί λαϊκῶν, ὅσον καί ἐκ μέρους ἐκπροσώπων Μέσων Ἐνημερώσεως ἢ καί Κοινοβουλευτικῶν Κομμάτων, οἵτινες, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε λόγῳ κακῆς πληροφορήσεως ἢ παρεξηγήσεως, μετῆλθαν τόν προσφιλῆ καί εὐκόλον τρόπον τῆς συκοφαντίας, τῆς μυθοπλασίας καί τῶν ὕβρεων. Ἄπαντας ἡ Ἱερά Σύνοδος συγχωρεῖ καί εὐλογεῖ πατρικῶς, ταυτοχρόνως ὅμως δηλώνει ὅτι ὀφείλουν νὰ ἀποκαταστήσουν τὰς συκοφαντίας διὰ νὰ μὴ παραμένουν ἔκθετοι ἔναντι τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἀληθείας.

Ὑποδέχεται μέ ἐλπίδα τὸ ἀπὸ 28^{ης} Ἀπριλίου ἐ.ἔ. διάγγελμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Κυριάκου Μητσοτάκη, τόν ὁποῖον συγχαίρει διὰ τὰς εὐχαριστίας, ἃς ἐξέφρασε δημοσίως, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καί σύμπαντα τόν Ἱερόν Κληρὸν καί τόν εὐσεβῆ Λαόν Αὐτῆς, ἀναγνωρίζων τοιοῦτοτρόπως τὴν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πανδημίας. Σημαντικὸν ρόλον εἰς αὐτὴν τὴν δημοσίαν ἀναγνώρισιν τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶχε καί ἡ Ὑπουργὸς Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Νίκη Κεραμέως, διὰ τοῦτο καί ἐπισημαίνεται ἡ συμβολὴ αὐτῆς.

Ἐκφράζει τὴν χαρὰν Αὐτῆς, διότι ὁ κύριος Πρωθυπουργὸς ἔτεινε «εὐήκοον οὖς» εἰς τὴν ἀπὸ 22^{ας} Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐπιστολὴν τοῦ Μακαριωτάτου

Αρχιεπισκόπου Αθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, ὅστις μετά ποιμαντικῆς ἀγωνίας μετέφερεν εἰς Αὐτόν τήν κοινήν πεποίθησιν τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ, ὅτι ἐπέστη ὁ χρόνος διά τήν, ὑπό τόν ὄρον τῆς τηρήσεως ὑγειονομικῶν μέτρων, προσέλευσιν πιστῶν εἰς τούς Ἱερούς Ναούς καί τάς Ἱεράς Μονάς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόσον διά προσκύνημα, ὅσον καί διά συμμετοχὴν εἰς τάς Ἱεράς Ἀκολουθίας, εἰς τό ἱερώτατον Μυστήριον τῆς Θείας Λειτουργίας καί τά λοιπά Ἱερά Μυστήρια, καί διά τοῦτο ἡ Πολιτεία ἀπεφάσισε τήν δυνατότητα σταδιακῆς προσβάσεως τῶν πιστῶν εἰς τούς Ἱερούς Ναούς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Ἀσφαλῶς, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπεθύμει καί ἀνέμενεν ἀπό τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς «σταδιακῆς ἐπιστροφῆς εἰς τήν κανονικότητα» (4 Μαΐου ἐ.ἔ.) τήν ἐπιστροφήν τῶν πιστῶν εἰς τήν Θεϊαν Λατρείαν, συμφώνως πρὸς ὅσα ἡ ἰδία ἐζήτησεν. Ὅμως, κατόπιν πολλῆς συζητήσεως, ἀπεφάσισε νά ἀποδεχθῆ τήν ἀπόφασιν τῶν ὀργάνων τῆς Πολιτείας διά τήν ὑπό ὄρους πλήρη ἐπιστροφήν τῶν πιστῶν εἰς τούς Ἱερούς Ναούς ἀπό τῆς Κυριακῆς 17^{ης} Μαΐου ἐ.ἔ., ἐκλαμβάνουσα καί χρησιμοποιοῦσα τό χρονικόν τοῦτο διάστημα ὡς δυνατότητα ἀναλόγου προετοιμασίας καί προσαρμογῆς, ὑπό τάς παρούσας ὑγειονομικὰς συνθήκας καί προϋποθέσεις, διά τόν προγραμματισμόν τελέσεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν μέ τήν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν.

Ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν ὅπως μή συγκληθῆ ἐκτάκτως ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἤδη ἡ Πολιτεία διά τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ καί τῶν ἀρμόδιων Ὑπουργῶν καί Ἱατρῶν ἀπεδέχθη τήν, διά τῆς ὡς ἄνω ἀναφερθείσης ἀπό 22^{ας} Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐπιστολῆς παρέμβασιν τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου Αὐτῆς, Αρχιεπισκόπου Αθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, ὡς πρὸς τήν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τήν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, βάσει τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων ὑγιεινῆς. Πρὸς τοῦτο, συμφώνως πρὸς τό διάγγελμα τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ περί συμμετοχῆς τῶν πιστῶν εἰς τήν Θεϊαν Λατρείαν «*μέ αὐστηροὺς κανόνες πού θά συμφωνηθοῦν μέ τήν Ἱερά Σύνοδο καί τήν ἐπιστημονικὴ κοινότητα*», ἐπεξεργάζεται ἤδη προτάσεις, προκυπτούσας ἐκ τῶν συμπερασμάτων τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, τὰς ὁποίας, ἀφοῦ συνέλθη καί πάλιν κατὰ τήν 12^{ην} Μαΐου ἐ.ἔ., θά καταθέσῃ πρὸς τήν Πολιτείαν, προκειμένου νά διευκρινισθοῦν οἱ τρόποι τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν πιστῶν εἰς τήν κανονικὴν λειτουργικὴν ζωὴν, οἵτινες θά ἰσχύσουν ἀπό τῆς Κυριακῆς 17^{ης} Μαΐου ἐ.ἔ., ὅτε οἱ πιστοὶ θά ἐπανέλθουν ὑπό ὄρους εἰς τήν κοινήν Λατρείαν ἐντός τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

Ἐπαναλαμβάνει καί πάλιν ὁμοφώνως ὅτι τὰ ἀφορῶντα εἰς τό Ἱερόν Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τῆς Θείας Κοινωνίας τυγχάνουσιν ἀδιαπραγμάτευτα, ὡς ζητήματα Πίστεως, καί τηρεῖται ὅτι ἀκριβῶς ὀρίζεται

ὑπό τῶν Θείων καί Ἱερῶν Κανόνων καί τῆς Παραδόσεως τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπαναβεβαιώνει τήν παγίαν θέσιν Αὐτῆς ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συμπαρίσταται ἠθικῶς καί ὑλικῶς εἰς τήν Ἑλληνικήν Πολιτείαν καί θά συνεχίσῃ νά τήν συνδράμῃ, χρησιμοποιοῦσα πᾶσαν δυνατότητα καί μέσον διά πᾶν ζήτημα σχετικόν μέ τήν ὑγείαν καί τήν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Αἶρει τήν προγενεστέραν, ἀπό 1^{ης} Ἀπριλίου ἐ.ἐ., ἀπόφασιν Αὐτῆς περί ἀποχῆς Ἀρχιερέων, Ἱερέων, Διακόνων καί Μοναχῶν εἰς δημοσίας δηλώσεις καί ἐμφανίσεις εἰς τά Μέσα Γενικῆς Ἐνημερώσεως καί τό Διαδίκτυον, ἡ ὁποία εἶχε ὡς μοναδικόν στόχον, ὅπως ἐξ ἀρχῆς ἐτονίσθη, τήν ὑπαρξιν «ἐνιαίας φωνῆς» τῆς ποιμαινούσης Ἐκκλησίας πρὸς τήν κοινωνίαν. Παρακαλεῖσθε, ὅμως, καί πάλιν, ἐφ' ὅσον χρειασθῆ ἡ ἐπικοινωνία τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος μετά τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν δι' ἐκκλησιαστικά ζητήματα εὐρύτερου ἐνδιαφέροντος, νά τό πράξητε, κατά τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί δεοντολογίαν, μέσω τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἐνῶ τό αὐτό καλοῦνται νά πράττουν καί οἱ ὑφ' ὑμᾶς Ἱερεῖς, Μοναχοί καί Μοναχαί, δι' ὑμῶν, τοῦ οἰκείου αὐτῶν Ποιμενάρχου.

Εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερος τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεον, ὅστις εἰς τήν ἐνεστῶσαν λίαν κρίσιμον καί δυσχερῆ περίοδον ἀνέλαβε τό εὐθυνοφόρον διακόνημα τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Διαρκούς Ἱεράς Συνόδου πρὸς τά Μέσα Γενικῆς Ἐνημερώσεως, καί μέ ἀπόλυτον σεβασμόν πρὸς τό συνοδικόν πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, σοβαρότητα, ὑπευθυνότητα, εὐγένειαν, νηφαλιότητα, τό ἔφερεν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας, συνεπικουρούσης τῆς θεολογικῆς αὐτοῦ καταρτίσεως καί τῆς ἐν γένει παιδείας του.

Ἀπό τῆς Δευτέρας 11^{ης} Μαΐου ἐ.ἐ., αἱ Ὑπηρεσίαι τῆς Ἱεράς Συνόδου, τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καί τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων θά ἐπανέλθουν εἰς τήν κανονικήν ἡμερησίαν λειτουργίαν αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους καί τοὺς κανόνας ὑγιεινῆς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν θεσπισθῆ ὑπό τῆς Πολιτείας, ὡς πρὸς τήν ἀσφαλῆ διά τήν ὑγείαν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Ὅρίζει ὅτι, διά τήν χρονικήν περίοδον ἀπό 4^{ης} ἕως 16^{ης} Μαΐου ἐ.ἐ., καθ' ἣν αἶρεται μερικῶς ἡ κρατική ἀπαγόρευσις τῆς προσελεύσεως των πιστῶν εἰς τοὺς Ἱερούς Ναοὺς καί ἐπιτρέπεται ἡ παρουσία αὐτῶν μόνον διά λόγους προσκυνηματικούς καί κατ' ἰδίαν προσευχῆς, συμφώνως καί πρὸς τήν ἐπισυναπτομένην ὑπ' ἀριθ. Δ1α/ΓΠ.οἰκ. 27807/2.5.2020 (ΦΕΚ Β' 1643) Κοινήν Ὑπουργικὴν Ἀπόφασιν (Κ.Υ.Α.) τῶν Ὑπουργῶν Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί Ὑγείας, ἰσχύουν τά κάτωθι:

1) Συνεχίζεται, κατά τά ἰσχύοντα, ἡ τέλεσις τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν», ἐπιτρεπομένης καί τῆς ραδιοφωνικῆς,

τηλεοπτικῆς ἢ διαδικτυακῆς ἀναμεταδόσεως αὐτῶν. Αἱ θύραι τῶν Ἱερῶν Ναῶν θά ἀνοίγωνται μετὰ τό πέρας τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, καί ἐφ' ὅσον παρέλθῃ χρονικόν διάστημα τοῦλάχιστον μιᾶς (1) ὥρας, κατὰ τήν διάρκειαν τῆς ὁποίας θά διενεργῆται ὁ φυσικός ἐξαερισμός τοῦ ἱεροῦ χώρου.

2) Πρὸς τόν σκοπόν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν πιστῶν δέον ὅπως ἀναρτηθοῦν εἰς τούς εἰδικούς Πίνακας Ἀνακοινώσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἢ καί εἰς τὰς ὑφισταμένας ἰστοσελίδας αὐτῶν εἰς τό διαδίκτυον: α) τό ὠράριον τελέσεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, β) τό ὠράριον κατὰ τό ὁποῖον ὁ Ἱερός Ναός παραμένει ἀνοικτός διά τήν προσέλευσιν τῶν πιστῶν καί γ) ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά παρευρίσκωνται ταυτοχρόνως ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ὅστις καθορίζεται συμφώνως πρὸς τήν ἀναλογίαν τοῦ ἑνός προσώπου ἀνά δέκα (10) τ.μ. ἐπιφανείας καί μέ ἐλάχιστην ἀπόστασιν ἑνός καί ἡμίσεως (1,5) μέτρου μεταξύ αὐτῶν, μέ τήν ἐπιφύλαξιν ὅτι εἰς περίπτωσιν κατὰ τήν ὁποίαν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ (εἰς τόν ὁποῖον δέν συμπεριλαμβάνονται οἱ βοηθητικοί χώροι) ὑπερβαίνει τά πεντακόσια (500) τ.μ., ὡς μέγιστος ἀριθμός παρευρισκομένων ὀρίζεται ὑπό τοῦ Νόμου ὁ ἀριθμός τῶν πενήκοντα (50) προσώπων.

3) Εἰς τὰς εἰσόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν δέον ὅπως ληφθῆ ἄμεσος μέρημα νά ὑφίστανται σταθμοί ἀντισηπτικῶν/ἀπολυμαντικῶν, ὥστε οἱ ἐντός αὐτῶν εἰσερχόμενοι πιστοί νά τηροῦν ἀπαραιτήτως τήν ὑποχρεωτικὴν δι' ἅπαντας διαδικασίαν ἀπολυμάνσεως τῶν χειρῶν των.

4) Δέον ὅπως ὑπάρξῃ διευθέτησις τοῦ χώρου ἐκάστου Ἱεροῦ Ναοῦ πρὸς τόν σκοπόν τῆς παρουσίας πιστῶν, συμφώνως πρὸς τήν κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἀναλογίαν τοῦ ἑνός προσώπου ἀνά δέκα (10) τ.μ. ἐπιφανείας καί μέ ἐλάχιστην ἀπόστασιν ἑνός καί ἡμίσεως (1,5) μέτρου μεταξύ των. Πρὸς τοῦτο, κρίνεται ἀπαραίτητος, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται τοιαύτη δυνατότης, ἡ ὑπαρξίς ἐντός τῶν Ἱερῶν Ναῶν μόνον τῶν κατὰ τὰ ὡς ἄνω προβλεπομένων καθισμάτων, τοποθετημένων εἰς τὰς ἀναλόγους ἀποστάσεις μεταξύ των καί ἢ ἀπόσυρσις τῶν ὑπολοίπων.

5) Κατὰ τήν εἴσοδον εἰς τόν Ἱερόν Ναόν ἐφαρμόζεται σύστημα ἐλεγχομένης ἀναμονῆς τῶν πιστῶν πρὸς ἀποφυγὴν συνωστισμοῦ. Νά τηρῆται δέ ἡ ἀπόστασις τοῦ ἑνός καί ἡμίσεως (1,5) μέτρου μεταξύ των. Ὁ ἐφαρμόζων τό σύστημα ἐλέγχου ἀναμονῆς εἰς τὰς εἰσόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν συνιστᾶται νά φέρῃ τὰ προβλεπόμενα μέτρα προστασίας (μάσ-κα, γάντια κ.λπ.). Ὅπου ὑπάρχει δυνατότης, προτείνεται ἡ χρῆσις διαφορετικῶν θυρῶν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὡς πρὸς τήν εἴσοδον καί ἔξοδον τῶν πιστῶν. Εἰς τὰς ἐξόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν δέον ὅπως τοποθετηθοῦν ὑποχρεωτικῶς εἰδικοί κάδοι διά τήν ἀπόρριψιν χρησιμοποιηθέντος ἐξοπλισμοῦ ὑγιεινῆς.

6) Ὁ φυσικός ἐξαερισμός τῶν Ἱερῶν Ναῶν καθ' ὅλον τό χρονικόν διάστημα, κατὰ τό ὁποῖον παραμένουν ἀνοικτοί διά τήν προσέλευσιν πιστῶν, εἶναι ὑποχρεωτικός. Εἰς περίπτωσιν χρήσεως τεχνητοῦ κλιματισμοῦ

δέον ὅπως ληφθῆ ἄμεσος μέριμνα διὰ τόν καθαρισμόν τῶν φίλτρων αὐτοῦ, ἐνῶ καί κατά τήν διάρκειαν τῆς τυχόν λειτουργίας αὐτοῦ, θά πρέπει νά ἐξασφαλιζῆται καί ὁ ταυτόχρονος φυσικός ἐξαερισμός τοῦ ἱεροῦ χώρου, μέ ἀνοικτάς τὰς θύρας καί τὰ παράθυρα αὐτοῦ.

7) Εἶναι ἀπαραίτητος καί ἀπολύτως ἀναγκαία ἡ συχνή καί μετά σχολαστικότητος καθαριότης καί τακτική ἀπολύμανσις τῶν σημείων εἰς τὰ ὅποια παρατηρεῖται πρόσβασις τῶν πιστῶν, ὡς καί εἰς τὰς ἐπιφανείας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί ἰδιαίτερος εἰς ὅσας τυχόν ἄπτονται ὑπό τῶν πιστῶν. Ἡ καθαριότης δέον ὅπως πραγματοποιεῖται διὰ τῆς χρήσεως ἀντισηπτικοῦ διαλύματος, ἐνῶ εἰς ἐμφανές σημεῖον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ νά τοποθετηθῆ ὁ προβλεπόμενος ἀναγκαῖος ἐξοπλισμός ὑγιεινῆς (χαρτομάνδηλα, πλαστική σακούλα κ.λπ.).

8) Καθ' ὅλην τήν διάρκειαν παραμονῆς εἰς τόν Ἱερόν Ναόν, οἱ πιστοί, μέ προσωπικήν αὐτῶν εὐθύνην καί μέριμναν, συνιστᾶται νά φέρουν προστατευτικόν ἔνδυμα προσώπου ἐξ ὑφάσματος (μάσκα). Ἐάν, κατά τήν διάρκειαν τῆς παραμονῆς πιστοῦ εἰς τόν Ἱερόν Ναόν, οὗτος παρουσιάσῃ συμπτώματα ἀσθενείας, πρέπει νά ληφθῆ μέριμνα διὰ τήν ἄμεσον καί ἀσφαλῆ ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἢ, ἐφ' ὅσον τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν, διὰ τήν ἀσφαλῆ μετακίνησιν αὐτοῦ εἰς εἰδικόν χῶρον πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαφῆς μέ ἄλλα πρόσωπα. Πρὸς τόν σκοπόν αὐτόν πρέπει νά ληφθῆ ἡ ἀνάλογος μέριμνα καί νά προβλεφθῆ ἡ ὑπαρξίς εἰδικοῦ χώρου (π.χ. γραφεῖον, χῶρος πνευματικοῦ κέντρου κ.λπ.), εἰς τόν ὅποιον θά ὑφίστανται ἐπαρκῆς ἐξαερισμός, μάσκες, χαρτομάνδηλα, πλαστική σακούλα, διὰ τήν ἀπόρριψιν αὐτῶν, καί ἀντισηπτικόν χειρῶν.

9) Ὅσοι ἐκ τῶν πιστῶν ἀνήκουν εἰς τὰς ὑγειονομικῶς εὐπαθεῖς ομάδας (ἠλικιωμένοι, ἀσθενεῖς πάσχοντες ἀπό ἀναπνευστικά προβλήματα ἢ σακχαρώδη διαβήτην ἢ καρδιαγγειακά νοσήματα, ἀνοσοκατεσταλμένοι ἢ γενικῶς πρόσωπα μέ συμπτώματα ἀσθενείας), δέον ὅπως ἀποφύγουν τήν ἔξοδον ἐκ τῆς οἰκίας των, χάριν προστασίας τόσοσιν τῆς ὑγείας αὐτῶν, ὅσον καί τῶν ἀδελφῶν των.

10) Τά ἀνωτέρω ἰσχύουν δι' ἅπαντας τοῦ Ἑνοριακοῦ, Προσκυνηματικοῦ, Κοιμητηριακοῦ, Ἰδρυματικοῦ κ.λπ. Ἱ. Ναοῦ, τὰ Μητροπολιτικά καί Ἑνοριακά Παρεκκλήσια, οὐχί ὅμως διὰ τὰ Παρεκκλήσια, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐντός ἰδιωτικῶν κτημάτων, κτιρίων καί ἐπιχειρήσεων (π.χ. συγκροτημάτων κατοικιῶν, χώρων ἐκδηλώσεων, ξενοδοχείων κ.λπ.), εἰς τὰ ὅποια δέν ἐπιτρέπεται ἡ τέλεσις Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καί ἡ προσέλευσις προσκυνητῶν.

11) Ὡς πρὸς τὰς Ἱεράς Μονάς ἐξακολουθεῖ νά ὑφίσταται κατά τὰ ἰσχύοντα ἡ «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν» τέλεσις τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, λαμβανομένων ὅλων των ἀπαραιτήτων μέτρων προστασίας τῆς ὑγείας τῶν

μοναστικῶν ἀδελφοτήτων, ἐνῶ, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, δέν ἐπιτρέπεται ἡ προσέλευσις προσκυνητῶν.

Ταῦτα πάντα γνωρίζουσα τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος παρακαλεῖ ὑμᾶς ὅπως προτρέψητε τοὺς ὑφ' ὑμᾶς Κληρικούς, Μοναχοὺς καὶ Μοναχάς, τὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ καὶ τοὺς λοιποὺς τιμίους συνεργάτας ὑμῶν, ὡς καὶ πάντα πιστὸν χριστιανόν, διὰ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν καὶ τήρησιν πασῶν τῶν κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἀποφάσεων, κατὰ τὸ μέτρον τῆς προσωπικῆς ἐκάστου εὐθύνης, εὐχαριστοῦντες καὶ δοξάζοντες οὕτω τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν Ἀναστάντα Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἐπὶ δέ τούτοις, κατασπαζόμενοι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ι Ε Ρ Ω Ν Υ Μ Ο Σ, Πρόεδρος
 † Ὁ Θεσσαλονίκης Ἄνθιμος
 † Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτος
 † Ὁ Μηθύμνης Χρυσόστομος
 † Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Χρυσόστομος
 † Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος
 † Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Θεόφιλος
 † Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Γεώργιος
 † Ὁ Παροναξίας Καλλίνικος
 † Ὁ Φωκίδος Θεόκτιστος
 † Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς Ἰουστίνος
 † Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Στέφανος
 † Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀθανάσιος
 Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
 † Ὁ Ὠρεῶν Φιλόθεος

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον
 Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Ὠρεῶν Φιλόθεος

Κοινοποιήσεις:

- 1) Ἀξιότιμον κ. Νίκην Κεραμέως - Ὑπουργὸν Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων
- 2) Ἀξιότιμον κ. Βασίλειον Κικίλιαν - Ὑπουργὸν Ὑγείας